ראַדאָמער-קעלצער לעבען

Radomer-Kielcer Leben

48 (238) V-טער יאָהרגאַנג.

Radom ראַדאָם פרייטאג

14 grudnia 1928. א׳ טבת תרפ״ט.

פּרייז 25 גראָשען.

Redakcja i Admistracja

Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פּרייז:

איין מילימעטער שורה: פאַר׳ן טעקסט 33 גר

" " " " אין 40 "

" " " נאָכ׳ן 12 "

די פּרייזען און לעצטע זייט ענטהאַלטען 8 שפּאַלטען

אין טעקסט 4 "

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ל. ב. הער,
שוואָגער און פעטער הערשעל
מיט פרל׳ הדס׳ל קירשענצווייג
גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען א״הם
א גליקליכע צוקונפט.
מאיר עט פרוי אסתר׳ל שניידערמאַן
און קינדערלעך.

Henia Kirszencweiżanka
Herman Sznajderman
Zaręczeni
Radom w Grudniu 1928.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן
און ברודער הערשעל
מיט פרל׳ הדס׳ל קירשענצווייג
ווינשען מיר זיי, אז זייער צוזאמענבונד זאָל
געשלאָסען זיין מיט גליק, און מזל-ברכה.
עלטערן, משה עט פרוי פייגע
און רעגינא שניידערמאַן.

Z intencji zaręczyn naszej kochanej córki
i siostry **Sali Rutmanówny** z p.
Chenkiem Blattem życzymy szczęśliwej
przyszłości, szczęścia, obfitości, bez ludzkiej
zazdrości i wiecznego zadowolenia życzą
Rodzice siostra Celina
i brat Heniek Wapniecy

צו די פערלאָבונג פון אונזער שוועסטער
און שוועגערין הדס׳ל קירשענצווייג
מיט הערשעל שניידערמאַן
ווינשען א בליענדע צוקונפט און אייביגע האַרמאָניע.
ישראל איטשע מאַגנישעווסקי
עט פרוי.

צום פערלאָבונג פון אונזער שוועסטער
און שוועגערין
פרל׳ העניא קירשענצווייג
מיט ה׳ הערמאַן שניידערמאַן אויס ראַדאָם
ווינשען, דיין גאַנצעס לעבען זאָל זיין בעגליקט
אויף יעדען שריט און טריט.
יעקב יוסף עט דבורה׳לע מאַגנישעווסקי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען
ברודער און שוואָגער חיים בלאַט
מיט פרל. סאַליא רוטמאַן ווינ-
שען מיר פיל גליק און שטענדיגע
צופרידענהייט.
יוסל שוואַרצבערג עט פאַמיליע

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ברודער
און שוואָגער חיים בלאַט מיט פרל.
סאַליא רוטמאַן ווינשען מיר פיל
גליק און צופרידענהייט.
יעקב פערעלגוט און כלה רחל בלאַט

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען
זוהן און ברודער חיים מיט פרל׳
סאַלע רוטמאַן ווינשען מיר, אז
זייער צוזאַמענבונד זאָל זיין מיט פיל
גליק צו אַלעמענס צופרידענהייט.
מוטער, שוועסטערן
און ברודער בלאַט.

Sala Rutmanówna
Heniek Blatt
ZARĘCZENI
Radom 9 grudnia 1928

פיינסטע פלאַנצען-פּוטער

בעשאַנקען מיט 6 גאָלד-מעדאַלען.
פאַרטרעטער און פאַבריק לאַגער:
Generalne Przedstawicielstwo na woj. Kieleckie i skład fabryczny
J. ZYLBER, Radom Długa 5.

דעם פּרעזעס פון אויפזיכטס-ראַט
ה׳ מאיר אייזענבערג
צו דער התונה פון זיין טאָכטער
פרל׳ גיטע מיט ה׳ שמואל זילבער
ווינשען מיר א האַרציגען מזל-טוב.
די פערוואַלטונג און אויפזיכטס ראַט
פון דער הויזווירטען-באַנק אין קעלץ.

דעם פּרעזעס פון אויפזיכטס-ראַט
ה׳ מאיר אייזענבערג
צו דער חתונה פון זיין ליבע טאָכטער
פרל׳ גיטע מיט ה׳ שמואל זילבער
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
און אייביגע צופרידענהייט.
דירעקטאָר און פערסאָנאַל
פון דער הויז-ווירטען-באַנק אין קעלץ.

צו די פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער און
שוועסטער שרה׳לע מיט ה׳ חיים אייזענבוים
ווינשען מיר אייביגע צופרידענהייט און זייער צו-
זאַמענבונד זאָל זיין געפלאָכטען מיט ליבע און גליק.
עלטערן: יוסף און טאָבע, שוועסטער און ברידערן
רבקה׳לע, נחמה און ישראל פרידלאַנד.

א האַרציגען מזל-טוב ווינש איך מיינע פריינד ה׳
חיים אייזענבוים מיט פרל׳ שרה׳לע פרידלאַנד
צו זייערע תנאים,
זאָל זייער מזל לייכטען אזוי ווי די זון אין תמוז.
פנחס רובין.

צום פערלאָבונג פון פרל׳ שרה׳לע פרידלאַנד
מיט ה׳ חיים אייזענבוים ווינשען די עלטערן
פיל נחת און דעם פערלאָבטען פּאָרל א גליקליכע צוקונפט
פייגה׳לע העדעך
און דוד שיינבוים.

אקטועלע שטאָדטישע ענינים.

רעאָרגאַניזירונג פון ראַדאָמער לאָקאַטאָרען-פעראיין.

אין אונזער שטאָדט איז ווידער א מאָהל אקטועל געוואָרען די פראגע בנוגע דער עקזיסטענץ־נויטווענדיגקייט פון לאַקאַטאָרען־פעראיין.

ווי מיר אלע געדענקען נאָך גוט, איז אָט די אינסטיטוציע, וואָס מ'רופט לאַקאַטאָרען־פעראיין, געווען א גאנצע רייהע יאָהרען איינע פון די אַנגעזעהענסטע צווישען אלע אנדערע קערפערשאפטען, וואָס זענען צו יענער צייט עקזיסטירט אויפ'ן האריזאָנט פון אונזער לאָקאל־געזעלשאפטליכען לעבען. ס'איז איבריג יעצט צו דערמאָנען די גראנדיעזע פערדיענסטען און די קאָלאסאלע ראָלע, וואָס דער ראַדאָמער לאַקאַטאָרען־פעראיין האָט זיינער צייט געשפיעלט ביים פערמיטלען און אויסגלייכען די סכסוכים און די שאַרפע בעציהונגען צווישען די הויז־ווירטען מיט זייערע לאַקאַטאָרען. מיר ווילען אין יעצטיגען מאָמענט זיך מעהר ניט אומקעהרען צו די פערגאַנגענע צייטען. מיר ווילען ליבער ווענדען די אויפמערקזאמקייט צו דעם יעצטיגען בעשטאַנד, וועלכער איז אריינגעטרעטען אין די פערהעלטנישען פון לאַקאַטאָרען־אָרגאַניזאציע.

ביים צוטרעטען צו א געוויסער בעלויכטונג אין ענין לאַקאַטאָרען־פעראיין ווילען מיר זיך בעזונדערס אָבשטעלען וועגען דער א מאָהל אין לעבען עקזיסטירענדער לאַקאַטאָרען־אָרגאַניזאַציע אין ראַדאָם גופא אין שייכות מיט די פראָיעקטירטע פלענער וועגען איהר בענייאונג אויף להבא.

ס'איז א פאַקט. איבער וועלכען ס'קאָן קיין צווייפעל נישט זיין, אז ביי היינט־צו־טאָג עקזיסטירט אין ראַדאָם קיין לאַקאַטאָרען־פעראיין נישט. נישט אזעלכעס איז טהעטיג און נישט מען הערט דערפון בכלל. ס'איז אָבער פונדעסטוועגען וועניג צו ווילען פעסטשטעלען מיט אָט דער אומטהעטיגקייט און שטילשווייגענדיגקייט, אז דער ראַדאָמער לאַקאַטאָרען־פעראיין פון א מאָהל איז פולשטענדיג ליקווידירט און פאָרמעל פערשווינדען פון דער ראַדאָמער געזעלשאפטליכער אויבערפלאך. ווי מ'זאָל ווילען, אדער ניט ווילען בלייבט אָבער דער צווייטער פאַקט, וועלכער שוואַכט־אָב אין א געוויסער מאָס די ערשטע מכקנא פון גענצליכער ליקווידאציע און האלט־אונטער די מיינונג, אז נאָך איז דער פעראיין פון לאַקאַטאָרען ביי אונז אין שטאָדט נישט אונטערגעגאַנגען. דער פאַקט נעמט זיך דערפון, וואָס צווישען די לאַקאַטאָרען־מאסען הערשט א שטימונג און א אינסטינקטיווער גלויבען — האָטש אָהן איבערצייגונג — אז דער לאַקאַטאָרען־פעראיין עקזיסטירט און לעבט.

און אָט די דאָזיגע נישט קלאָרע לאגע איז פיעל ערגער, צוליב איהר חאאָטישקייט און צווייפעלהאפטיגקייט, פון קאפיטולאַציע, פון ליקווידאַציע.

פאַר וואָס דאָס איז אזוי, איז גאנץ פשוט צו פערשטעהן. פון איין זייט איז דער נאָך נישט פאָרמעל אויפגעלעזטער לאַקאַטאָרען־פעראיין אזוי גוט ווי טויט, אָבגעשטאָרבען, נישט ער ענטוויקעלט די מינדעסטע טהעטיגקייט נישט קיינער ווייסט זיין אדרעס, נישט מ'הערט פון איהם און נישט עמיצער צאָהלט דערויף צומאָלט א גראָשען און נישט קיינער פרעגט זיך זאָגאַר צי דאָס דאָזיגע בעשעפעניש לעבט. און פון דער צווייטער זייט געהט יעדער לאַקאַטאָר ארום מיט דער מיינונג און איהם חלומ'ט זיך עפעס פאָרט, אז ערגיץ אין די לופטען אונטער'ן ראַדאָמער הימעל שוועבט־ארום א אינסטיטוציע, וואָס טראָגט דעם לאַנגיעהריגען נאָמען לאַקאַטאָרען־פעראיין.

דער דאָזיגער משונה'דיגער צושטאַנד קאָן אנדערש ניט בעצייכענט ווערען סיידען מיט'ן נאָמען תהו ובהו. ניט די אינסטיטוציע שטאַרבט, נישט זי לעבט, נישט זי שאַפט און נישט זי ווערט פערניכטעט. עפיס וואַלגערט זיך ארום א אינסטיטוציע אין גאַס, אַלע געהען פארביי, בעמערקען זי און אַפט פיהלען א סך אויף זייער אייגענער הויט די בויטווענדיגקייט פון איהר עקזיסטענץ, אָבער קיינער הויבט זי ניט אויף און קיינעם פעראינטערעסירט עס נישט איהר קיום.

אזא בין השמשות־צושטאַנד, א צושטאַנד פון נישט־טאָג, נישט־נאַכט, אזא „צווישען"־פעריאָד, אזא לאַנגער גערראַנגעל־מאָמענט צווישען טויט און לעבען לויערט שוין אניף אָט דער דאָזיגער אינסטיטוציע יאָהרען לאַנג און ס'איז פשוט א צער בעלי החיים צו צוקוקען אויף איהר ענדלאָזער גסיסה.

דער אַלטער פערוואַלטונג פון לאַקאַטאָרען־פעראיין האָט פשוט אויסגעפעהלט מוטה אום צו דערקלערען א אָפיציעלע אויפלעזונג. זי האָט עס נישט געטוהן דערפאַר, וואָס איז איהר א שאָד געווען צו לאָזען געהן צום גרונד א בעדייטענדע ווירטשאַפטליכע אינסטיטוציע, וועלכע איז אויפגעבויט געוואָרען מיט מיה און מאַטערניש. פלוצלינג געהן בידים אוועקוואַרפען א בנין, פערניכטען א סטאַטוס — דערצו האָט זי קיין הארץ נישט געהאַט, בעזונדערס די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַרן מאָרגען האָט איהר פערשווערט דעם וועג, וואָס פיהרט צו גענצליכע ליקווידאַציע. טראָץ אָבער אַלע אידעאלע מאָטיווען און פעראַנטוואָרטליכקייט'ס־געפיהלען איז די אַלטע פערוואַלטונג געשטאַנען געוואָרען אין א לאגע פון אהער, אדער אהין. אדער לעבען אָדער שטאַרבען, עמטוועדער, אָדער. דער דיאַגנאָז פון דער [illegible], דויערענדער קרענק מוז דאָך אמאָל סוף כל סוף ענטשיידען די ענטגילטיגקייט פון דער פאַקטישער זאך־לאגע, האָט מאַקע די אויפזיכט'ס־מאַכט ענדליך געשטעלט אַ פראַגע־צייכען און געפרעגט ביי דער אַלטער פערוואַלטונג קלאָר און קאָנקרעט: לעבט איהר, צי נישט? — לעבט איהר, טאָ גיט־אויף אייער זאמעל־פונקט, שטעלט פאָר טהעטיגקייטס־בעריכטען, וויפיעל צעהלט איהר מיטגלידער, וויפיעל צאָהלען זיי און בכלל אין וואָס דריקט זיך אויס אייערע אויפגעטהוענע מעשים? — אלא, ווידער, האָט איהר אַדנלכעס נישט פאָרצושטעלען — לעבט איהר נישט, טאָ צו וואָס דער דאָזיגער חאָאָטישער צושטאַנד? דער לעצטער פאַל בעדייט דאָך אויפלעזונג, טאָ מאַכט עס פאָרמעל, לייגט די מאַנדאַטען און מאַכט אַ סוף: אהער, אָדער אַהין.

און ווירקליך מוז מען מודה זיין, אז די שטעלונג אין דער הינזיכט מצד דער סטאַראָסטוואָ איז א גאנץ אויפריכטיגע און זכליכע. די דאָזיגע ווענדונג מצד דער מאַכט האָט מאַקע אויפגעוועקט די אַלטע לייטונג און זי האָט היינטיגע וואָך געמאַכט אויף דעם געביעט קאָנקרעטע שריט. זי האָט, נעמליך, גערופען א פערזאמלונג אויפ'ן פערגאַנגענעם זונטאָג מיט דער לאָזונג: רעאָרגאַניזאציע, ס'הייסט, אָדער אויפבויען צוריק דעם לאַקאַטאָרען־פעראיין, אָדער זי פולשטענדיג ליקווידירען. ס'איז נאָר טרויריג דער פאַקט, וואָס צו אזא לעבענס־וויכטיגע פראַגע איז געקומען א קליינע צאָהל מענשען, וועלכע האָבען לויט זייער מספר נישט געקאָנט אָננעמען ענדגילטיגע בעשלוסען. די וואָס זענען יאָ אנוועזענד געווען זענען געשטאַנען אויפ'ן שטאַנדפונקט פון רעאָרגאַניזאַציע, אויסדריקענדיג זייער פעסטען ווילען מיטצוהעלפען צו שאַפען צוריק און דערהאַלטען אויף ווייטער דעם לאַקאַטאָרען־פעראיין. געענדיגט האָט זיך די פערזאַמלונג דערמיט, וואָס ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו רופען נאָך אמאָהל א גרויסע אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג און דאָן זאָל דעפיניטיוו די פראַגע ערלעדיגט ווערען.

מיר פון אונזער זייט ווילען ביי דער געלעגענהייט דערמאָנען די יעניגע קרייזען, וואָס ברויכען זיין פעראינטערעסירט אין קיום פון לאַקאַטאָרען־פעראיין, זיי זאָלען זייער פאַסיווע בעציהונג ענדערן. אין זייער אייגענעם אינטערעס ליגט, אז אַזא אינסטיטוציע, וועלכע איז די ערשטע אין גאנץ פוילען געגרינדעט געוואָרען ביי אונז אין ראַדאָם זאָל בלייבען ווייטער עגזיסטירען און זאָל דורך זייער בטול־בעציהונג און גלייכגילטיגקייט ניט דערשטיקט ווערען. אז די אינסטיטוציע זאָל געשטאַרבען ווערען צום אונטערגאַנג און נישט גורם זיין, אז זי זאָל אויך די ערשטע פון אנדערע שטעדט גענצליך אויפגעלעזט ווערען.

וואָסערע אויפגאַבען דער ראַדאָמער לאַקאַטאָרען־פעראיין האָט צו לעזען ביים היינטיגען טאָג און וואָס פאַר א ציעלען ער שטעלט זיך פאָר — וועגען דעם ווילען מיר ספעציעל ווידמען געהעריגע אויפקלערונגען.

פאַר וואָס איז נישטאָ קיין וואַרטע-זאַהל (פאַטשעקאַלניא) אויפ'ן בית החיים?

לעצטענס הערען מיר פון ווירטשאפטליכע פלענער, וואָס די גמינע וויל רעאַליזירען. צווישען אנדערע אויפגאַבען, וואָס ווי ווידטשאַפטס־קאָמיסיע האָט זיך געשטעלט, איז איינע פון זיי, דאָס אויפשטעלען נעבען שוהל און בית־מדרש בית־הכסאות. מיר האָבען ניט בדעה יעצט וועגען לעצטען רעפאָרם צו דעבאַטירען און מיר ווילען פאַרלויפיג זיך אָבהאַלטען פון צווייפלען, צי עס איז ניט געווען אַנדערע וויכטיגערע זאַכען צו בעשאַפען. לאָמיר דעם דאָזיגען ויכוח אוועקשטעלען און איבערלאָזען צו דער דיספאָזיציע פון

דער עפענטליכער מיינונג. איבער איין זאך אבער קאן זיך לייכט נישט פארבייגעהן און עס ווילט זיך פרעגען, אויב שוין יא ענדליך זיך דערמאנט וועגן ווירטשאפטס-פראבלעמען, יא טא פאר וואס האט מען זיך אין גמינע נאך אלץ נישט דערמאנט וועגן אויפשטעלן א ווארטע-זאהל אויפ'ן בית-החיים, אז אין פאל פון א אומגליק (ס'זאל זיין ביי יודען שטענדיג גוטס) זאלען די מלוים האבען וואו אריינצוגעהן און נישט ברויכען זיך ארומצודרעהען אום זומער אויף די היצין און רעגענס, און אום ווינטער אויף די פרעסט און שנייען אויף די ארומיגע פעלדער און וועלדער.

און פאר וואס זאל טאקע אויפ'ן בית עולם נישט זיין קיין טעלעפאן און בכלל א בעטערע ווירטשאפטליכע איינארדנונג פאר די דארטיגע שומרים.

די ווירטשאפט'ס-קאמיס'ע דארפט דערפאר זארגען, אז אין דער שנעלסטער צייט זאל אזא „פאן שעקאלניא" אויפגעשטעלט ווערען. פארנעמט דאך די „פאגזשעבאוויע-אבטיילונג" א בעדייטענדען קרייז אין די געמיינדע-טעטיגקייט, אויב נישט אמאהל דעם גרעסטען פלאץ. איז דאך אודאי א קשיא פאר וואס אזא בנין איז נאך ביז היינט נישט אויפגעבויט געווארען. אבער די זאך איז נאך היינט אקטועל און ברויך אונבעדינגט רעאליזירט ווערען.

ב. צווייג.

די האנדווערקעריי אין ראדאמער פאוויאט.

איבערבליק פון י. קאסאי.

דער צושטאנד פון דער האנדווערקעריי בכלל אין די בעזונדערע פערשידענע פאכען בפרט איז נישט איבעראל איינס אין דער זעלבער. מיר מיינען דא אונטערצושיידען די האנדווערקעריי אין דארף, אין שטעדטיל און אין ראדאם גופא. די האנדווערקעריי אין דארף טראגט א צופעליגען חאראקטער און דינט אלס צוגאב-בעשעפטיגונג אין הערבסט און ווינטער ד. ה. אין די פרייע צייטען פון די ארבייטען ביי דער דארפס-ווירטשאפט. א געוויסען אויסנאהם שטעלען מיט זיך פאר די שמידען, וועלכע האבען אפילו אויך גרעסערע, אדער קלענערע ווירטשאפטען, דאך הילכט זייער האמער כמעט א גאנץ יאהר.

פערהעלטניסמעסיג זענען דא אין דארף פיעל פויערים, וועלכע בעשעפטיגען זיך מיט דעם שוסטער-פאך נישט נאר פאר'ן געברויך פון די שוה-געשעפטען אין ראדאם. די פויערים מיט ארימע ווירטשאפטען בעשעפטיגען זיך אויך מיט טישלעריי, וועלכע האט זיך גאנץ גוט ענטוויקעלט אין די אזויגערופענע דאטשע-דערפער אונטער ראדאם. שטוביגע האנדווערקעריי אין פאך פון קינדער-שפילצייג-אויסארבייטונגען האט זיך די לעצטע צייט שטארק ענטוויקעלט אין געגענד פון יאשטשאמב, וואו עס ווערט געארבייט אין הערבסט און ווינטער און בעווייזען זיך אין א גרויסער צאהל אויף די מערק אין פריהלינג. דאס זעלבע קאן מען אויך זאגען וועגען פערשידענע מעבעל-אויסארבייטונגען אין דארף.

בכלל קאנען מיר פעסטשטעלען, אז די האנדווערקעריי אין דארף קאן נישט גענומען ווערען אין אכט און אבגעשאצט ווערען אלס א זעלבסטשטענדיגע האנדווערקעריי, נאר ווי מיר האבען שוין געזאגט, די האנדווערקעריי אין דארף טראגט א צופעליגען חאראקטער, און זי געפינט זיך דערביי אויף א גאנץ נידעריגער ספעציאליזירונג-שטופע. דאס איינציגע וואס מוז גענומען ווערען אין אכט איז דאס, וואס די האנדווערקעריי אין דארף אלס צוגאב-בעשעפטיגונג און אהן אויסגאבען שאפט מיט זיך א גאנץ שטארקען קאנקורענץ פאר'ן האנדווערקער אין שטאדט, זעלבסט-פערשטענדליך נישט פאר דער העכערער האנדווערקעריי נאר פאר דער נידריגער, אזוי צוזאגען מארק-פראדוקציע.

אביסעל אנדערש שטעלט מיט זיך פאר די האנדווערקעריי אין שטעדטיל. צום ראדאמער פאוויאט געהערען די שטעדטלעך: ביאלאברזעגי, יעדלינסק, פשיטיק, סקארישעוו און וויערזביצע. די האנדווערקעריי אין די שטעדטלעך טראגט גלייכצייטיג א כאראקטער פון האנדעל אין האנדווערקעריי. שטארק ענטוויקעלט איז דארט שוסטעריי און שניידעריי, אבער די ספעציאליזירונג פון די פאכען שטייט דארט אויך אויף א גאנץ נידריגע שטופע. די דארטיגע שוסטער, שניידער, היטעל-מאכער, טישלער און אנדערע ארבייטען איבערהויפט פאר'ן געברויך פון שטעדטיל און אומגעגענד און גאר א קליינע צאהל קליינשטעדטלדיגע פראדוקציע בעווייזט זיך א מאהל אויך אויף די ירידים אין ראדאם אין דער קוואליטעט פון טאנדעטעריי-אויסארבייטונגען. בכלל טראגט די האנדווערקעריי אין שטעדטיל א לאקאלען כאראקטער, צום בעדינען דאס שטעדטיל אין נאהענטען אומגעגענד, ביי א גאנץ נידריגער ספעציאליזירונג און געפינט זיך איבערהויפט אין פרימיטיווע הענד פון דער קליינשטעדטלדיגער בעפעלקערונג.

גאר אין אנ'אנדער מצב געפינט זיך די האנדווערקעריי אין ראדאם גופא אין וועגען דעם א צווייטען מאהל.

משה יוסף ווינמאן.

חנופה-גזדאנקעס.

בין קודש לחול

I.

טאר מען דאך נישט בענוצען זיך מיט דעם אבשיין פון די חנוכה-ליכטלעך — ווייל קודש הם — ניצט מען טאקי אין צימער ביי די ליכט פון עלעקטריע און מ'פערגעסט זיך שוין גאר מיט וואכעדיגע זאכען. מ'רעדט דאן פון אלץ אין דער וועלט אבער ניט פון דעם וואס ס'זענען עלול צו דערוועקען אין אינזערע הערצער די פערלאזענע טונקעלע חנוכה-ליכטלעך.

און א פלא: אזוי איז אויך דער גורל פון אלע אונזערע נאציאנאלע קנינים, ווי צ. ב. די שפראך, די ערד וכו' אלץ איז קודש: העברעאיש, כתבי ת"ת, אבער דאס איז מען „יוצא" מיט'ן זאגען שלום (און דוקא מיט'ן ספרדישען דיאלעקט) ביים געזעגענען זיך און צו בענוצען זיך מיט איהר אויף פייערליכע אקאדעמיעס און פערזאמלונגען. א סמן מובהק אלזא, אז די שפראך איז אזוי הייליג, אז מ'וויל זי ניט פראפאנירען אין אלטעגליכען לעבען און מ'ערגלייכט העברעאיש מיט... חנוכה ליכטלעך אויף וועלכע ס'איז געזאגט געווארען — ואין לנו רשות להשתמש בהם.

דעסגלייכען מיט'ן ארצנו הקדושה. פאהרען פאהרט מען אין אלע לענדער פון דער וועלט, און ישראל דאגעגען האט מען נור אין זינען און מען הויד-מעט איהר הערליכע ליבע-געזאנגען, דען זי אונז פאר אונז... הייליג. היוצא לנו מזה: אז די קנינים זענען „אן און פיר זיך" און דאס לעבען אויכעט „פיר זיך".

ווי לאנג זשע נאך וועט דויערן, ביז וואנען דאס הייליגקייט פון די קנינים וועלען משפיע זיין אויף אונזער לעבען און א פלאם נאציאנאל פייער וועט פון אונז אויפגעהן... ווי לאנג נאך?

II.

וגבורים ביד חלשים!

היינט זענען מיר אויך טאקי אין דער מינדערהייט. פארדאס זענען מיר נישט קיין „חלשים", מיר פערמאגען דאך אזויפיעל (כן ירבו) ספארט-מענער, וועלכע קענען אונז ערמעגליכען הילף צו יעדער צייט, און בשעת עלוב צו הויבען דעם פאהן אויף די געהעריגע הויך, האלטען מלחמות מיט פערשידענע „קלובען" א. ז. ה. אבער ניט אין לעבעם געהט עס מיר, כ'מיין אויך נישט צו דערציילען עס לגנאי, אדרבא, ס'איז א גאנץ פאזיטיווע ערשיינונג, און דאס מאלסט בימי החשמונאים גלויב איך האט מען שוין קולטיווירט אזעלכע ספארטען „אין חדש תחת השמש", שוין ניט רעדענדיג פון די חכמי התלמוד, וועלכע האבען מיט ליעבע זיך בעשעפטיגט צו דעם פראבלעם און זאגאר זיך זעלבסט פערנומען מיט דעם.

ס'געהט מיר הויפטזעכליך [illegible] קען. דאס אין דער צייט ווען יענע „חלשים" אדער גאר „גבורים" זענען געווען נאך גרעסערע גבורים „במח" גדורכגעדרונגען מיט מסירת נפש און ליעבע פאר'ן פאלק און לאנד, זענען די היינטיגע גבורים נור גבורי כח, אהן שום גייסטיג געשטאלט, אהן שום פערשטענדניס פאר דעם ציעל, אהן א נאציאנאלע וואס בעמיתא זיך עס אט צו לייסטען פאר דער עיקר-זאך — אויף וועלכע דער נביא האט געזאגט „לא בכח יגבר איש". די ווייניגע איינציקלעך פון די חשמונאים דארפען טאקע היינט אין די טעג פון חנוכה איינצוקוקען זיך דאס אין זכרון אום ווייטער צו גיהן אויף דעמזעלבען וועג, וואס איז כאראקטעריסטיש פאר איהם ביז צום היינטיגען טאג.

צוויי ראַדאָמער יונגעלייט זענען אין דער ראַדאָמער תפיסה אַבגעזעסן 4 מאָנאַטען צוליב אַ וואַרשאַווער יודיש מיידעל.

די ראַדאָמער יונגעלייט זענען געפאָהרען קיין ראַוונע שפּילען טעאַטער און זייערע ראַוונער „קאָלעגען" האָבען פאַר דער פּאָליציי זיי בעשולדיגט אין וועלען צווינגען דאָס יודישע מיידעל פון וואַרשאַ, זייער פּאַרטנערין, צו פּראָסטיטוציע — נאָכן אָבזיצען 4 און אַ האַלבען מאָנאַט איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס און די צוויי ראַדאָמער יודישע יונגעלייט זענען בעפרייט געוואָרען.

אַ אינטערעסאַנטע, כמעט אַ טראַגיש-קאָמישע געשיכטע האָט זיך אָבגעשפּילט מיט צוויי ראַדאָמער יונגעלייט, וועלכע האָבען מיט אַמאָהל דערשפּירט אין זיך די אַרטיסטישע טועה און אַ בעזונדערע נייגונג צו שפּילען יודיש טעאַטער. די „קונסט" אָבער, וואָס האָט זיך ענט-פּלעקט מיט [illegible] כח פון זייער אינטואיציע האָט די דאָזיגע יונגעלייט געקאָסט צו-טייער און זייער צוזאַמפּאַנגס אויפצוואַקסען אַלס גרויסע אַרטיסטישע בינע-קינסטלער איז פאַרצווייפעט געוואָרען מיט די ווענד פון דער ראַדאָמער תפיסה.

די געשיכטע איז פאָרגעקומען אַזוי ווי אַזוי:

דעם היינטיגען זומער, דאָס איז גע-ווען דעם 29-טען ליפּיעץ האָבען די צוויי ראַדאָמער יונגעלייט יאַקוב גאָלד-בערג (סענאַטאָרסקאַ 12) און נח ראָזענ-צווייג (קאָזשעניעצקאַ 21) בעשלאָסען צו אָרגאַניזירען אַן אַמאַטאָרען-טרופּע, וועלכע זאָל זיך אַרומקלאַפּען איבער דער פּראָווינץ שפּילען טעאַטער. די זעלבע יונגעלייט, וועלכע ס'האָט אַזוי געצויגען צו דער בינע זענען צו דעם צוועק געפאָהרען דאַן קיין וואַרשאַ און ביים צונויפשטעלען די „בינע-כחות" האָט דער „שיקזאַל" זיי בעקענט מיט אַ וואַרשאַווער מיידעל, אַ געוויסע אירענאַ בערקאָוויטש. דאָס פרייליין האָט דוקא געפעלט [illegible] דעם ה' גאָלדבערג ער זאָל זי, אַלס אונטערנעהמער, אַנגאַזשי-רען אין דער „טרופּע", וואו זי וויל דורכאויס מיטשפּילען. ווי די זעלבע יונגעלייט גיבען איבער, האָט דאָס דאָזיגע מיידעל נישט געוואָלט רעזיגני-רען פון איהר פאַרלאַנג, דראָהענדיג אין געגענפאַל צו בעגעהן זעלבסטמאָרד. די ראַדאָמער יונגעלייט נישט קאָנענדיג אָבזאָגען, אויס דער מורא פאַר דער לעבענס-סכנה פון מיידעל, האָבען איהר מיטגענומען אויף זייער טורנע איבער די קרעסען. די טרופּע האָט געשפּילט טעאַטער און דאָס וואַרשאַווער מיידעל בערקאָוויטש איז מיט דער צייט אויס-געטרעטען אַלס פּרימאַדאָנאַ.

נאָכן אָבשפּילען אין אַ ריי שטעדט האָט די טרופּע פון גאָלדבערג ראָזענ-צווייג אָבגעשטעלט אַ גאַסטראָלען-וויזיט אין ראַוונע. דאָרט האָבען זיך נאָכן שפּילען טעאַטער בעקענט מיט פרייליין בערקאָוויטש עטליכע ראַוונער יונגע-לייט. זיי זענען ספּעציעל אינטערעסירט אונ-טער די בינע-קוליסען, דאָרט געשלאָ-סען קענטשאַפט און פאַרבעטען די וואַר-שאַווער פּרימאַדאָנאַ אויף אַ קאָלאַציע.

פון דער קענטשאַפט און „קינסטלע-רישע" פאַרעהרונג איז ביסלעכווייז גע-וואָרען אַ פאַרליבעניש און איינער פון די דריי ראַוונער יונגעלייט האָט דעם מיידעל זאָגאַר צוגעזאָגט, אַז ער וועט מיט איהר חתונה האָבען. די צוויי ראַ-דאָמער יונגעלייט, וועלכע האָבען זיך געפיהלט פאַראַנטוואָרטליך און זיך בע-טראַכט אַלס די מאָראַלישע „קוראַטאָרען" איבערקלערענדיג, אַז קיים איז דאָס אַ פיקציע און זייער פּאַרטנערין קען אַמאָהל געשעדיגט ווערען פון אַ „טעות" — האָבען זיך געגענגעשטעלט און נישט געוואָלט דערלאָזען ווייטער פאַרזעצען די קענטשאַפט. די ראַוונער יונגעלייט זענען אָבער אויך נישט גע-ווען פון די „דריי פאַר אַ צווייער" און כדי אָבצושיקען פון וועג די שטערער, האָבען זיי אין דער ראַוונער פּאָליציי גימאָלדען, אַז ביידע ראַדאָמער יונגע-לייט האָבען אויף די קרעסען פאַרפיהרט אַ וואַרשאַווער מינדעריעהריג יודיש מיי-דעל און צווינגען איהר צו אַ אויסגע-לאַסענעם לעבען.

ס'איז געווען אין אַ שבת-צינאַכטס ווען די גאַנצע ראַדאָמער-וואַרשאַווער-און-ראַוונער געזעלשאַפט האָבען שפּאַצירט אין גאַס. דעמאָלט האָבען די ראַוונער „קאָלעגען" זיך געווענדט מיט די ראַ-דאָמער וואָיעוואָדשאַפט און זיי האָבען זוכער אַלס עצה טובה געראָטען די ראַדאָמער יונגעלייט צו געהן אין האָ-טעל אַריין אויסרוהען, וויסענדיג, אַז די לעצטע פאָהרען-אָב צומאָרגענס. דערביי האָבען די ראַוונער פאַרלאַנגט, אַז אי-רענאַ זאָל מיט זיי מיטגעהן אויף אַ אָווענד-ברויט. זייער ראַדאָמער יונגערמאַן נח ראָזענצווייג האָט פּראָטעסטירט און ערקלערט, אַז ער ערלויבט נישט זיין כלה צוגעהן מיט פרעמדע יונגעלייט און דער סוף איז געווען, אַז אירענאַ איז אַוועק מיט די ראַדאָמער.

אויף שפּעט ביינאַכט זענען געקומען אין ראַוונער האָטעל פּאָזנאַנסקי פּאָלי-ציי מיט אַגענטען פון זיכערהייט-אַמט, צו-זאַמען מיט די דריי ראַוונער „קאָלעגען" און מ'האָט די ראַדאָמער יונגעלייט אַרעסטירט.

די ראַדאָמער יונגעלייט זענען אָב-געזעסען אין ראַוונער תפיסה $4\frac{1}{2}$ מאָ-נאַט ביז צום פּראָצעס, אונטער דער בעשולדיגונג פון וועלען צווינגען אירענאַ צו פּראָסטיטוציע. דעם 19-טען ליסטאָ-פּאַד, כמעט מיט אַ מאָנאַט צוריק איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען און ביידע יונגעלייט זענען אומשולדיג גע-וואָרען פאַר אומשולדיג און אויסגע-לאָזען געוואָרען אויף דער פריי.

יעצט קלאָגען איין די ראַדאָמער יונגעלייט דעם רעדאַקטאָר פון ראַוונער „[illegible]" אין געריכט פאַר בעשרייבען די גאַנצע סענסאַציע, בעזונדערס בעליידיגענדיג זיי אין אַ פאַרברעכען, פאַר אַרויפען זיי אַ פּאָליציסטען אין, מיט אַנדערע שווערע בעליידיגונגען. אַ חוץ דעם גיבען זיי איין די דריי ראַוונער „קאָלעגען" אין געריכט צומאַהנען זיך אַ [illegible] פאַר'ן אומזיסט זיצען אין דער ראַוונער תפיסה $4\frac{1}{2}$ חדשים.

לויט ווי די ראַדאָמער „קונסט"-גע-ליבטענע גיבען איבער, זענען זיי חושד, אַז אין זייער אַרעסט איז אויך געווען פערמישט פרייליין אירענאַ, וועלכע האָט געשטרעבט צו אַ נקמה אקט דערפאַר, וואָס די ראַדאָמער האָבען נישט גע-וואָלט פערגעסטען זי אַלס פרעמד מיי-דעל אין הייטערען וועג אַריין. נאָך אַ בעוויז האָבען זיי, וואָס אין דער צייט ווען מ'האָט זיי אַרעסטירט האָבען די ראַוונער, פרייווערענדיג פון זייערע קאָנקורענטען פאַרפירט מיט אירענאַ אין גרעסטען ראַוונער רעסטאָראַן „קאַזקאַז".

עס האָט „קינסטלער" שטעהען אַלץ אויס צוליב „קונסט" אין עס איז אַזוי זיהע נעבעך אויס דער „מאַרטירער-וועג" פון די צוויי ראַדאָמער „קאָמפּאַניר" פאַר'ן יודישען טעאַטער.

SPÓŁDZIELNIA KREDYTOWA
dla HANDLU i RZEMIOSŁ
w Radomiu, Plac 3-go Maja № 2.
zawiadamia P. T. Publiczności, iż w dnie sobotne dyskonta, pożyczki i awanse załatwiane nie będą.
ZARZĄD.

דער קאָאָפּעראַטיוו
פאַר האַנדעל און מלאכה
איז ראַדאָם, פּלאַץ פון 3-טען מאַי № 2
מאַכט בעקאַנט דאָס ג. פּובליקום. אַז אין די שבת-טעג וועט דיסקאָנטאָ, הלוואות און אוואַנסען-אָפּעראַציעס נישט ערלעדיגט ווערען.
די פערוואַלטונג.

Od wielu lat już istniejące
Biuro Próśb TŁOMACZEŃ i PRZEPISYWAŃ
p. f. „PROLITEX"
RADOM, WAŁOWA 5, oficyna I-e piętro.
USKUTECZNIA
Podania, skargi, opozycje, apelacje w sprawach cywilnych, karnych oraz rekursy do wszystkich urzędów państwowych i administracyjnych.
KORESPONDENCJA HANDLOWA
i nadal, jak w latach ubiegłych ZAŁATWIA
WYKUPYWANIE PATENTÓW NA ROK 1929.

פרייע וואהל = טריבונע.

חלוקי דעות צווישען די אנפיהרער פון די ראדאמער ארבייטער-פארטייען פועלי ציון און בונד.

בונדישער „אמת".

קודם כל וויל איך פרעגען דעם ה' פייגענבוים וואס גאר א דאל שפילט ער דא און אין וועמענס נאמען רעדט ער. צי אין נאמען פון בונדיזם, צי אלס ראטמאן. זאל זיין ווי א בונדיסט וויל איך טאקי פרעגען מיט וואס פאר א רעכט א געווענליכער בשר ודם א בונדיסט אין געשטאלט פון א שעפסעל מיט וועלפישע נעגעל קריכט אין יענעמס ריינע נשמה, וועלכע האט קיינמאל נישט פערראטען די יודישע ארבייטער און טראגט אודאי נישט ארום ביי זיך אין טאש קיין סטעמפעל אזוי ווי איהר אומגעבעטענע געסט וואס איהר פאראגאנגדירט די יודישע ארבייטער און קומט אין שרייט: כאפט א גנב. איהר האט זיך ענטהאלט צו זאגען אויף ה. מארעק העכען מאראלישקייט און איהר ה' פייגענבוים?

טאמ'ן זו. מארעק קאנט איהר איך פארשטעלען פאר א ארבעטער = מוטר, אבער מיר יודישע ארבייטער קענען דאך גוט כמה שנים אייך אויפ'ן ראדאמער געביט. דאס איז דאך לעבעדיגע פאקטען וואס נישט איינמאל זענט איהר געשטעמפעלט געווארען פאר דער עפענטליכקייט פאר אייערע ארבייטען אין דער פראפעסיאנעלער בעוועגונג.

איהר רעדט וועגען דער ריינקייט פון דער יודישער ארבייטער = בעוועגונג זאל די עפענטליכקייט משפט'ן צי האט ה. מארעק געשאדענט די יודישע ארבייטער=בעוועגונג אין ראדאם צי די מאראלע בונדיסטען. אמת מאקי עס איז א אומהייליבארע ווינד וואס איהר האט געטהון די יודישע ארבייטער=בעוועגונג. האטש איינמאל האט איהר זיך געזאגט דעם אמת, און אפשר וועט איהר פרובירען צו לייקענען, אז אויף איינע פון די קאנפערענצען האט איהר מיט אייער כשר בונדיש מיילעכיל געזאגט אז איהר גייט צו די וואלען אהן שום אידעאישקייט נאר וועגען מאנדאטען גייט איידז וועמען ווארפט איהר פאר אידעענלאזען באגאזש?

עס איז פערהאן א שפריכווארט, אז א ליגנער האט נישט קיין זכרון און אויב עס געהט אין דעם, אז די עפענטליכקייט זאל וויסען אייערע שקרים — מסכים.

וועגען די קאנפערענצען פון היגען שטאדט=פערוואלטונג.

אזוי ווי דער אלגעמיינער בונד, אזוי אויך יעדער איינציגער בונדיסט ריהרט קיינמאהל נישט פון אמת. ער שווינט איהם הייסט עס. דער ה' פייגענבוים איז אבסאלוט נישט געוועזען אויף די קאנפערענצען, וועלכע זענען גערופען געווארען פון די פ. פ. ס. וועגען א צוזאמענשטעל פון דער שטאדט = פערוואלטונג. אויף דערויף איז דא געגוגע עדות. איצט וועל איך זיך בעמיהען איבערצוגעבען גענוי און פינקטליך וועגען די גאנצע פערהאנדלונגען.

נאך די וואלען אין היגען שטאדט=ראט האט די פ. פ. ס. גערופען אויף א בעראטונג די האנדווערקער=ראטמענער און די בונדישע ראטמענער און פ. צ.=ראטמענער. אריינקומענדיג האט דער יעצטיגער פרעזידענט גרושעצנאראווסקי אינפארמירט, אז ער וואלט געוואלט אז מיר זאלען קומען צו אנ'אויסגלייך און ארויסשטעלען א יודישען לאווניק פון די גרופירונגען.

אבער אזוי ווי מיר האבען נאר אנגעהויבען בעטראכטען דעם ענין האט געמאלדען דער ראטמאן לאנדאו אז עס איז נאך וואס געקומען ראטמאן זיבערט פון ווארשע אין וויל בייוואהנען די קאנפערענץ, וואס קיינער איז נאטירליך נישט געווען געגען. אזוי ווי אבער ער איז נאר אריינגעקומען מעשה גדול האט ער געגעבען אלע ראטמענער די האנד, נאר די פ. צ.=ראטמענער — נישט. און בעט גלייך א ווארט צו אנ'ערקלערונג זון ערקלערט, אז די בונדישע פארטיי האט אנגענומען א בעשלוס נישט צוזאמען געהן מיט די פ. צ. אין קיין שום וואלען. זאגאר נישט צו געבען די האנד וואו מען וועט זיך נאר טרעפען, אפילו ביי איין טיש נישט זיצען (דאס אלץ ווייזט אויס ווייסט נישט דעם ה' פייגענבוים!)

פערשטעהט זיך נאך אזא ערקלערונג פון זיבערט'ן האט שוין פון קיין איינהייטליכקייט נישט געקאנט גערעדט ווערען. דאן האב איך געגעבען אנ'ערקלערונג, אז עס איז מיר פיל ליבער צו שטימען פאר א פעפעסישען לאווניק ווי פאר אזא בונדיסט. דאס איז פאקט № 1.

ווייטער א צווייטע קאנפערענץ. דער ראטמאן לאנדאו אין שטאט=ראט לייגט אונז פאר נישט קיין פארטייאישען נאר אזעלכען, זאגט ער, וואס אלע וועלען שטימען פאר איהם און די גאנצע יודישע בעפעלקערונג העט זיין העכסט צופרידען פון איהם. ווער איז דאס פרעג איך, בעקום איך טאקע אנ'ענטפער, אז דאס מיינט מען דעם נישט פארטייאישען דירעקטאר פון א געוועזענע באנק דער ה' פוקס. פאר מיר איז ה' פוקס נישט ווייניגער בונדיסט ווי ה' פייגענבוים—פאקט נומער 2,

איצט נאך א זאך דארף די עפענטליכקייט וויסען, ווי אזוי האט געהאנדעלט אייער ראטמאן א. פינקעלשטיין בנוגע שאפען א יודישע קאלאניע פאר יודישע קינדער. דעם היינטיגען זומער טרעפען מיר זיך צוזאמען עטליכע ראטמענער און מיר רעדען וועגען שאפען א יודישע קאלאניע דורכ'ן מאגיסטראט, אויך וואס דער ראטמאן א. פינקעלשטיין איז אויך פאלקאם מסכים און מיר שמיסען, אז נאך צו געהן זיין א דעלעגאציע וועגען דעם. צו דער בעשטימטער צייט זענען צונויפגעקומען די ה"ה קארמאן, ראטענבערג, ד. סטודניע און מען זעצט זיך אוועק ווארטען אויפ'ן ראטמאן א. פינקעלשטיין. קוים דערווארט, בעט ער אונז איבער, אז ער דארפט נאך אויף 5 מינוט ארויסגעהן ער קומט שוין ארויף. מיר האבען זיך נישט געקאנט דערווארטען, געהען מיר צום פרעזידענט אהן ראטמאן פינקעלשטיין. אזוי ווי מיר האבען נאר אנגעהויבען רעדען קומט אן די דאקטארין קעלעס-קראוזעווע מיט א קאמוניקאט וואס זי האט גאר וואס דערהאלטען פון ראטמאן פינקעלשטיין, אז ער זאגט, אז ער דארף נישט צו שאפען קיין יודישע קאלאניע פאר קינדער. ה' פייגענבוים דאס איז נישט קנעכטיש געבויגען דעם קאפף פאר דעם פריץ? און אט די מענשען ווילען דאס הייסען פערטיידיגער פון די יודישע ארבייטער?

און נאך וועגען די האנדלונגען פון ראטמאן פינקעלשטיין. ווען מיר געהען צוזאמען אינטערווענירען וועגען דעם אז דער מאגיסטראט שאפט אפ א צו גרויסען פראצענט יודישע ארבייטער פון די עפענטליכע ארבייטען, איז ארויסקומענדיג צום פרעזידענט ווערט ער באלד א פערטיידיגער פון מאגיסטראט און נעמט איבער די ראלע פון פרעזידענט און זאגט no teraz nie mówmy o procentach bo trzeba złożyć listę do redukcji וואס הייסט דאס נישט געקניהט פאר זייער ליבלינגז נאר פאר מיר איז דאס ה' פייגענבוים נישט נייע, ווייל אזוי ווי מיר, אזוי אויך אלע יודישע ארבייטער אין ראדאם איז גוט בעקאנט אייערע ביזהייליגע רכילותן און שקרים. איך האלט אז עס איז איבעריג אפילו צו רעדען מיט איהם וועגען וועלכע איז נישט אונטערהאנדלונגען, ווייל מיט אזעלכע אידעענלאזע, נישט דערוואקסענע מענשען איז א שאד פאפיער קאלעי צומאכען.

ראטמאן ד. סטודניע.

וואס האב איך צו ענטפערן אויפ'ן אנפאל געגען מיין פירזאהן?

אין נומער 47 פון „ראדאמער לעבען" האט א געוויסער ה' פייגענבוים, וועמען איך קאן לגמרי נישט און מיט וועמען איך האב נאך אין מיין לעבען נישט אויסגערעדט קיין צוויי ווערטער — האט זיך ערלויבט צו ווארפען אויף מיין אדרעס נידריגע זידלערייען און פערזענליכע באלידיגונגען. איך ערקלער, אז איך האב אבסאלוט נישט בדעה אריינצולאזען זיך אין וועלכער ס'איז פאלעמיק און רעוואנשירען זיך אויף זיין שטייגער. יעדער מענש וואס איז דורכגעדרונגען מיט דער איראפעאישער בילדונג ווינשט זיך נישט צו פאלעמיזירען מיט מענשען פון אזא איראפעאישער ארט = דענקען. אויף די פערזענליכע מארק=אנפאלען. געפינ איך נישט פאר נויטיג צו ענטפערען און דער ענין וועט געפינען זיין אבקלאנג אין געריכט.

ראטמאן מארעק פינקעלשטיין

ווער ווענען עס דארף מיטפיהלען? און ווער עס דארף לאכען?

אנ'ענטפער דעם פועלי ציוניסטישען ראטמאן ה' מארעק פינקעלשטיין.

איך בין זיך אפען מודה, אז די אקראבאטישע קונצשטיק און פאליטישע דראטען=געהצריי פון אייערע חברים בעת די אונטערהאנדלונגען וועגען א פעראייניגונג צו די קראנקען=קאסע=וואהלען, ווי אויך אייער ערשט ארטיקעל וועגען די פראגע, האט ביי מיר אוועקגענומען דעם השק צו פאלעמיזי-

רען מיט אייך. אבער אייער צווייט אר־טיקעל, וועלכעס איהר האט געשריבען אין ראדאמער־קעלצער לעבען № 47 האט מיך געשטעלט אין א לאגע פון בערלע שטריימעל־מאכער, דער העלד פון אונזער גרויסען שרייבער י. ל. פרצ'ס ווערק „דאס שטריימעל", ווען דאס ציגען־בעוידיל פון געוועזענעם מלמד און יעצטיגען רב'על לאזט נישט און וועלכעס בעט זיך, ממש עס הלעט: נא ציפ מיך.—מילא פערפאלען מוז איך עס טהוען.

עס איז אומז שוין בעשערט אין די חיינטיגע וואהל־קאמפאניע, אז איהר מיט אייער ריכטונג זאלט שיטען מיט פראזען אין פאליטישען זאמד, און מיר זאלען אפערירען מיט בולט'ע פאקטען, אז אייער רעכטע האנד זאל נישט ווי־סען, וואס עס טהוט די לינקע. איינער פון אייך זאל רעדען אזוי, און דער 2־טער גראד פערקעהרט. און דאס זעל־בע איז יעצט ווידער געשעהן מיט אייך. אלזא צו דער זאך.

איהר האט אייך ה' ראטמאן איינגע־הילט אין א מאנטעל פון א לעזער, איהר ווילט זיך בעשיצען פאר מיינע ארויסגעזאגטע פאדערונגען, וועלכע מען דארף שטעלען דער קראנקען־קאסע, וועלכע זענען לויט אייער מיינונג אויס־גערעכענט אויף די נאאיווטעט און אונוויסענהייט פון די לעזער. דעריבער האט איהר מיך בעשאסען מיט די שווערסטע פאראגראפען פון געזעץ פון 19 מאי 1920 און דערנאך פערגאסען פילע עמערס טרעהרען אויף מיין גורל נעבעך. און מיר מיטגעפיהלט, וואס איך בין לויט אייער מיינונג געפאלען אלס קרבן פון א מיסטיפיקאציע, אדער פו־נאנדערגעפליגעלטע פאנטאזיע.

איך וועל אייך דעריבער נישט פרו־בען בעווייזען, אז דער געזעץ פון קראנקען־קאסע איז מיר לכל הפחות נישט וועניגער בעקאנט פאר אייך, איך וועל אייך נאר זאגען, אז איך מיין גאנץ ערנסט מיט די דורך מיר ארויס־געזאגטע פאסטולאטען. און, אז דאס וואס איהר האט אין אייער לעצט אר־טיקעל געשריבען, פאסט פאר חעמען איהר ווילט נאר, אבער נישט פאר א פאנען־טרעגער פון א סאציאליסטישער פארטיי.

איהר זאגט, אז די פאדערונג, אז די יודישע ארבייטער זאלען אונבאדינגט ווערען פערשריבען אין קראנקען־קאסע איז איבריג, ווייל די קראנקען־קאסע האט סיי ווי סיי דאס רעכט צו צווינ־גען די ארבייטס־געבער דערצו. די צרה איז אבער, וואס נישט זי האט עס ביז יעצט געטהען. און וואס אייער ערשטער קאנדידאט אויף אייער היינטי־גער ליסטע צו די קראנקען־קאסע־וואה־לען, איז ביז אהער דורך 5 יאהר דארט געזעסען אין דער פערוואלטונג, און דער טרויריגער רעזולטאט איז די 700 יודישע פערשריבענע.

יעצט בנוגע מיינע פאדערונגען, אז דער ארבייטסגעבער זאל צאהלען דעם גאנצען אפצאהל און, אז אימפאלס פון קראנקהייט זאל דער ארבייטער בעקו־מען דעם פולען לוין. איהר זאגט אז עס איז א פראגע פאר'ן סים, איך האלט אבער אז די סאציאליסטישע פראקציעס אין קראנקען־קאסע, דורך אזוי בעשטע־לען די פאדערונגען און אנגענומען זיי אין די איינצעלנע קראנקען־קאסעס, ווי אויך דורך זייערע עטרבאנדען אין גאנצען לאנד, דארפען די פאדערונגען שטעלען דער רעגירונג. אויב איהר דענקט אנדערש, דענקט איהר נישט ווי א סאציאליסט. איבעריגענס אייער אייגענער האפען ווען איך שלאגען, ווייל ווי איך האב שוין פריהער בעמערקט, ווייס נישט אייער רעכטע האנד, וואס עס טהוט די לינקע. ווייל באלד אויף צו מארגענס נאך אייער אנגעשרי־בענעם ארטיקעל, האט איהר ארויסגע־לאזט אנ'אויפרוף צו די קראנקען־קא־סע־וואהלען ביי אונז אין שטאדט, וועל־כען יעדער וועלער ווער האבען, און וועלכען איך לעג דא ביי אין רעדאק־ציע אלס זאכליכער בעוויז, וועל־כע איז ארויסגעגעבען דורך אייער וואל־קאמיטעט אונטער די רעדאקציע פון אייער חבר י. גאטליב פון ווארשא חיעלקע 17, פון וועלכען דער פונקט 2, 3 און 6 ענטהאלטען אלע דורך מיר איבענדערמאנטע פאדערונגען. הייסט עס יא נאכגעטאנצט דעם בונד, היינט זשע וואס האט אייך בעוואוגען צו שרייבען אייער ארטיקעל? קומט אויס, אז ריינע קאנקורענץ, אדער פראסט נשוט'ע קנאה. קומט זשע יעצט צום אויספיהר. ווער עס איז דער קרבן פון מיסטיפיקאציע. און ווער עס דארף לאכען.

ראטמאן

אבר"הם פינקעלשטיין.

צו די יודישע

ארבייטס - געבער

אין ראדאם.

זונטאג דעם 16/XII קומט פאר די וואהלען צום ראט און פערוואל־טונג פון דער קראנקען־קאסע אין ראדאם.

אלע יודישע ארבייטס־געבער ד. ה. פאבריקאנטען, סוחרים, האנדווערקער, הויז־בעזיצער, בעשעפטיגער פון הויז־דינערשאפט, און אלע די וואס בעשעפטיגען לכל הפחות איין ארבייטער וועהלען די קאנדידאטען פון דער „פאראייניגטע אונפארטייאישע ליסטע פון די ארבייטס־געבער".

פון דער ליסטע 2

די יודישע קאנדידאטען זענען צווישען אנדערע:

קירשענבוים יאנאס	טענענבוים אלי	רובינשטיין יונה
בלומאן משה	אדלער יעקב	חינאהער יעקב
בוימאן צמח	באנקער מאיר	ראזענבערג ישראל
פאמפער אסקאר	לעוי גרשון	
דיאמענט יעקב	פשעדנאווער נח	

יודישער ארבייטס-געבער! אויב דו זארגסט פאר דיינע אינטערעסען, אויב די ווילסט נישט, אז די קראנקען־קאסע זאל מיט דיינע געלדער דיך בעקעמפפען, אויב די ווילסט נישט אויפסניי בעלאסטעט ווערען מיט איבערמעסיגע שטייערען **שטים פאר דער ליסטע 2 אויף וועלכע ס'פיגורירען אויך די פארדינסטפולע פארשטעהער פון די יודישע ארבייטס־געבער** וואס שטעהען שוין פון יאהרען אויף דער וואך פון אייערע אינטערעסען. **קיין איין יודישער ארבייטס־געבער טאר נישט פעהלען ביי דער וואהל־אורנע!** אלע ווי איינער קומט איהר אפגעבען אייער שטים אין די ספעציעלע וואהל־לאקאלען אין בנין פון דער קראנקען־קאסע **נאר פאר דער ליסטע 2**

פעראייניגטער אונפארטייאישער־בלאק

פון די ארבייטס־געבער אין ראדאם.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

זעלבסטמארד פון א ראדאמער אינדוסטריעלער.

היינטיגען זונטאג 7 אווענד איז אין זיין וואהנונג אויף מאניושקא 8 בעגאנגען זעלבסטמארד דער בעקאנטער פוילישער אינדוסטריעלער וואצלאוו דענבאווסקי. דעם זעלבסטמארד האט ער אויסגעפיהרט מיט דערשיסען זיך פון א רעוואלווער.

דענבאווסקי איז געוועזען דירעקטאר פון דער גארבעריי „נאוואשמש" און פרעזעס פון דער שטאדטישער קרעדיט־געזעלשאפט.

די סבה פון זעלבסטמארד איז נישט בעוואוסט.

וואס מ'דארפט נאך וויסען וועגען דער רעיעסטראציע

דער האנדווערקער־קלוב טיילט מיט:

ווי מיר האבען זיך איבערצייגט אר־יענטירען זיך נישט פיל אין דער רע־יעסטראציע־פראגע. אזוי רעכנען פיל פון די יעניגע, וועלכע האבען זיך רע־יעסטרירט אין ה.־קלוב און אין מא־גיסטראט, אז זיי האבען שוין די רע־יעסטראציע פאלקאם ערלעדיגט — דע־ריבער מאכען מיר אויפמערקזאם די פראינטערעסירטע, אז די אייגענטליכע רעיעסטראציע פון דער אונטערנעמונג, איז אין דער סטאראסטווע (ביים רעפע־רענט ה. פיעשטשאלסקי וואוינונג 4 №) צו וועלכע עס ווערען בייגעלייגט די דאקומענטען פון מאגיסטראט ווי: די בעשטעטיגונג, אז מען פיהרט זעלבסט־שטענדיג די אונטערנעהמונג, א מאראל־צייגניש און א פאס, אדער א אויסצוג פון די בעפעלקערונג'ס־ביכער (Wyciąg z ks. ludności).

אום אויסצומיידען קאמפליקאציעס ראטען מיר אלע אהן אויסנאהם, וועלכע האבען זיך רעיעסטרירט אין ה.־קלוב, אז זיי זאלען זיך מעלדען אין סעקרעטאריאט פון קלוב אין די אווענד־שעה'ן פון 6—$9^{1}/_{2}$ אום פעסטצושטע־לען צי די רעיעסטראציע איז ענדגיל־טיג ערלעדיגט.

ביי דער געלעגענהייט דערמאנען מיר נאך אמאל, אז די אונטערנעמונגען, וועלכע בעזיצען דאפעלטע פאטענטען, דארפען ביידע פאטענטען רעיעסטרירען בעזונדער.

מיר ווארנען, אז די טעג צו רע־יעסטרירען זענען געציילטע. ליגט דע־ריבער א חוב אויף יעדען נישט צו פערנאכלעסיגען דעם ענין.

וועגען אויסקויפען פאטענטען אויפ'ן נייעם יאהר.

אין סעקרעטאריאט פון קלוב ווערען שוין אנגענומען צו ערלעדיגען פאטענ־טען אויפ'ן נייעם יאהר.

פערזאמלונג

פון לאקאטארען־פעראיין

זונטאג דעם 9־טען ד. ח. איז אין האנדוו.־קלוב אונטער'ן פארזיץ פון וויצע־פרעזעס פון שטאדט־ראט, ה' קאכליאר, פארגעקומען א אויסערגע־וועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון לאקאטארען. די פערזאמלונג איז צוליב די קליינע צאהל אנוועזענדע פארגע־קומען דעם 2־טען טערמין 2 נ. מ.

נאכ'ן בעהערען דורך אויפשטעהן די פערשטארבענע פערוו.־מיטגלידער די ה"ה: יוליאן קאספזשיקאווסקי און פרע־זעס ל. בריליאנט האט דער פרעזעס אבגעגעבען א בעריכט פון דער טעטיג־קייט פון דער פערוואלטונג.

דער בעריכט איז גענומען געווארען צום קענטניס און עס איז דורך א קלע־מאציע אויסגעוועהלט געווארען א קא־מיסיע פון פאלגענדע פערזאנען: ב. בערלינסקי, מ. פינקעלשטיין, ב. גאלד־בערג מ. קאהלער, מ הערץ, י. י. מאגנישעווסקי, ה. מלינארסקי און ל. זילבערשטיין.

די קאמיסיע האט היינטיגען זונטאג אבגעהאלטען א זיצונג און בעשלאסען צו רופען א אויסערגעוועהנליכע פער־זאמלונג פון אלע לאקאטארען אויף דעם 30־טען ה. ח.

סעקר. ש. סטראוטשינסקי.

זינטיק ד. 16־טן דעצעמבער

שטימען אלע ארבעטער און אנגעשטעלטע

4 פאר דער ליסטע פון „בונד" 4

פאר № 4

געשאפען א פאטראנאט ביי די פאך־קורסען

אין די שולע פון די פאך־קורסען איז אויף א זיצונג פון די פארשטע־הער פון אלע פאכען געגרינדעט גע־ווארען א פאטראנאט, אין וועלכען ס'זע־נען געקליבען געווארען 12 מאן. צוזא־מען מיט דער לייטונג פון די קורסען האט דער פאטראנאט זיך בעקענט מיטן סטאטוט און זיך פערפליכטעט צו זיין דער אויספיהרונג'ס־ארגאן פון דער פאך־שולע.

די אויפגאבע פון פאטראנאט וועט זיין צו רעגולירען די בעציהונגען צווי־שען די מייסטער'ס מיט די לערן־יונ־גלען, ווי אויך אכטונג געבען, אז די לערן־יונגלעך זאלען בעזוכען רעגולער די קורסען.

דער פאטראנאט איז באלד אויפ'ן ארט קאנסטיטואירט געווארען און ס'זע־נען אריין פאלגענדע 12 פערזאהן: גרשון בייכשמאן (פרעזעס), מרדכי שפילפאגעל (וויצע־פרעזעס), בצלאל גיסער (סעקרעטאר), אלי' גלאזמאן (קא־סירער) און פערוו.־מיטגלידער: יחיאל גאלדבערג, שמעון דיזענהויז, יצחק שניידער, יוסיל האך, ה. פאגעלמאן און הירש ראזענצווייג.

איבערגעלאזט אין ווארשא א פרוי מיט זעקס קינדער און אוועק מיט א קריסטליכע דיענסט קיין ראדאם.

פערגאנגענע וואך איז פון ווארשא געקומען א יודישע פרוי א געוויסע גיטעל בען און ווענדענדיג זיך צו הר' קעסטענבערג האט זי איבערגעגעבען א בריף פון ווארשאווער ראבינאט וואו ס'ווערט איבערגעגעבען פאלגענדע געשיכטע:

שוין צוויי וואכען ווי דער מאן פון די דאזיגע פרוי האט איהר פערלאזט און איז אוועק מיט א קריסטליכע דינסט, מיט וועמען ער האט זיך בעקענט אין ווארשא. שוין 16 יאהר ווי די דא־זיגע פרוי וואוינט מיט איהר מאן און האבען צוזאמען 6 קינדער.

נאכ'ן אבנעמען ביי זיין קאפעליושען־פאבריקאנט זיין אבצאהלונג אויף א סומע בעערך פון 300 זל. ווי אויך צונעמענדיג א קראגען פון זיין פרוי איז ער אוועקגעפאהרען מיט זיין קריסטליכע געליבטע קיין ראדאם צו איהרע עלטערען. דער ווארשאווער רא־בינאט בעט אלזא, דעם הר' קעסטענ־בערג ער זאל דער דאזיגער אומגליק־ליכער פרוי העלפען.

באלד פרייטאג פריה איז דעם הר' ק. געלונגען געוואויר צו ווערען, וואו די עלטערען וואוינען און וואו עס גע־פינט זיך דער אומגליקליכער'ס פרוי'ס מאן אברהם יצחק בען.

הרי ק. האט זיך דאן פערשטענדיגט טעלעפאניש מיט'ן אויבער־קאמיסאר פון דער ראדאמער פאליציי און איהם גע־מאלדען וועגען דעם פאל.

דער נאדקאמיסאזש האט תיכף גע־שיקט א פאליציאנט נאך ה' אברהם יצחק בען (נאוואָ [?]שאסנא 11) איהם רופען אין קאמיסאריאט אריין. דער־זעהענדיג דעם פאליציאנט דורכ'ן פענס־טער, האט ה' בען פערשטאנען, אז מ'זוכט איהם האט ער זיך אין דער וואהנונג אויסבעהאלטען, און דעם פא־ליציאנט האבען די שטובּיגע ערקלערט, אז ער איז מיט די קריסטען אבגע־פאהרען.

בען, דערוויסענדיג זיך, אז מען פארשט איהם נאך, איז שבת אהיימגע־פאהרען צו זיינע קינדער, און די פרוי גיטעל איז געבליבען אין ראדאם איהם זוכען.

היינטיגען מאנטאג איז געקומען צו הר' ק. א בריף פון די קינדער, אז דער פאטער איז שבת אהיים געקו־מען.

די יובילעאום־פייערונג

פון קאאפעראטיוו „סורוויט"

וועט פארקומען דעם 5 מטיציען

די צוויי־יעהרינגע יובילעי־פייערונג פון קאאפעראטיוו „סורוויט", וואס איז בעשטימט געווען אויפ'ן היינטיגען שבת־צו־נאכט ווערט צוליב טעכנישע טעמים אבגעלעגט און וועט פארקומען דעם 5־טען סטיציען 1929. ס'הייסט דעם צווייטען מאנאט.

סעקרעטאר פון „סורוויט"

מ. שפילפאגעל

ווער געהט אלץ צו די וואהלען פון קראנקען-קאסע.

אין די לעצטע וואכען פיהלט זיך א לעבהאפטע בעוועגונג ארום די וואהלען פון קר.-קאסע. מצד די ארבייט'ס-געבער ווערען ארויסגעשטעלט צוויי ליסטעס-נומער 1 און 2. די ערשטע איז א פוילישע און עס פיגורירען אויף איהר אלס די שפיץ-שטעהענדע דער דירעקטאר פון דער היגער סוראפאספאט אינזש. ראדאמסקי, קישילעווסקי א. א.

ליסטע נומער 2 איז א פעראייניגטע פון יודישע און קריסטליכע ארבייט'ס-געבער. צום דאזיגען בלאק זענען צוגעשטאנען ווער סוחרים-פעראיין, האנד-ווערקער-קלוב און יודישע פאבריקאנטען. און דער שפיץ פון דער ארבייט'ס-געבער-ליסטע נומ. 2 שטעהען די ה"ה סימיעוסקי, גראף, אינזש. וולאשקאווסקי, צמח בוימאן, משה בלומאן א. א.

מצד די פערזיכערטע זענען ארויסגעשטעלט געווארען פאלגענדע ליסטעס: נומער 2 איז פ. פ. ס., נומער 4 בונד. נומער 5 איז פועלי אמוני ישראל, נומער 6 איז פון פוילישע גייסטיגע ארבעטער, נומער 8 איז פועלי ציון.

אויף דער יודישער גאס שפילט זיך אן צומערסטענס דער קאמפף צווישען בונד און פועלי ציון. פועלי אמוני ישראל ענטוויקעלט א שוואכע אגיטאציע.

די וואהלען קומען פאר היינטיגען זונטאג. דעם אויסגאנג פון די וואהלען און א גענויען בעריכט וועלען מיר ברענגען אין קומענדיגען נומער.

די פארגעשטעלטע פון פעראייניגטען אומפארטייאישען בלאק פון ארבייטס-געבער — ליסטע 2

שבת דעם 15/12 ד. י. קומען פאר 2 גרויסע וואהל-מיטינגען געווידמעט די קראנקען-קאסע-וואהלען.

1 א. ז. נ. מ. אין לאקאל פון האנד-ווערקער-מיטינג מיט'ן אנטייל פון די ה"ה סיים-דעפוטאט ח. ראסנער, בראמבערגער, פייערינג (ווארשא) י. קירשענבוים (רעפרעזענטאנט פון דער ליסטע 2 א. א.

8 א. ז. אווענד אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין: זשעראמסקי גאס 18 א סוחרישער מאסען-מיטינג מיט'ן אנטייל פון די ה"ה: נ. זיגמאן, פ. פרענקעל, א. פאמפער, סט. קוראווער י. קירשענבוים (רעפרעזענטאנט פון דער ליסטע 2 א. א.

ס'איז געוואונשען, אז סוחרים און האנדווערקער זאלען מאסענהאפט בעזוכען די א. ד. מיטינגען, אויף וועלכע ס'וועלען ארומגערעדט ווערען זעהר אקטועלע פראגען און צוזאמענהאנג מיט די וואהלען, — ענינים וואס זענען דירעקט וויכטיג דעם יודישען סוחרטום און די יודישע האנדווערקער אין ראדאם.

דער א. ד. בלאק בעט אונז אויך אויפצוקלערען אז די ליסטע נ. 2 פון ארבייטס-געבער האט אבסאלוט קיין שייכות נישט מיט דער ליסטע 2 פון די פערזיכערטע ארויסגעשטעלט דורך דער פ. פ. ס. די ארבייטס-געבער שטימען אין א בעזונדערע קוריע.

קעסטענבערג-סאקאלאו-פראצעס אבגעלעגט געווארען.

פאראכטמאגען פרייטאג איז אין לובלינער אפעלאציע-געריכט בעטראכט געווארען די אפעלאציע פון ה' סאקאלאו אין צוזאמענהאנג מיט'ן ארויסגעטראגענעם אורטייל אין היגען קרייז-געריכט בשעת זיין פראצעס פאר צוויי יאהר מיט הר' קעסטענבערג.

מצד ה' סאקאלאו זענען געשטאנען פאר'ן לובלינער אפעלאציע-געריכט צוויי אדוואקאטען די ה"ה אדוו. בערענסאהן פון ווארשא און אדוו. ד"ר אלמען פון לובלין, געוו. סעקרעטאר פון דער לובלינער געמיינע.

איידער דער פראצעס האט זיך אנגעהויבען האבען די אדוואקאטען געבעטען דעם פראצעס אבצולעגען, מאטיווירענדיג, אז זיי פעהלט אויס א דאקומענט, וועלכער איז אן עקזעמפליאר פון דער העברעאישער צייטונג „הצפירה“ פון יאר 1918 סאיז וואו גע-ווען איבערגעדרוקט די רעדע פון הר' קעסטענבערג בעת'ן ענטשטעהן פון נאציאנאל ראט אין ווארשא.

דאס געריכט, נעמענדיג אין אכט, די ערקלערונג פון די אדוואקאטען האט דעם פראצעס אבגעלעגט אויף א אומבעשטימטע צייט.

וואהל-מיטינגען.

שבת דעם 15 ה. ח. 12 אז. פ. מ. קומט פאר אין „קאראסא“ א גרויסער וואהל-מיטינג פון די פועלי ציון. אויפן מיטינג וועלען ארויסטרעטען מיט רעפעראטען בעקאנטע טהוער פון דער פראפעסיאנעלער ארבייטער-בעוועגונג ווי די ה"ה מיטעק פון לאדז און וואקס פון ווארשא.

אין זעלבען שבת האלט אב דער בונד אין ארב.-היינקעל א וואהל-מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון בעקאנטען בונדישען טהוער ד"ר עהליך פון ווארשא.

אויך די פועלי אמוני ישראל ארדענט איין א רייהע וואהל-מיטינגען.

רעדי פארשטעלונג

אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“

נאכ'ן שבת צו נאכט ווערט אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ געגעבען א הערליכע רעווי-פארשטעלונג, וואס ווערט אויסגעפיהרט פון בעריהמטע ווארשאווער ארטיסטען ווי הענוש און אנד. דער פראגראם איז א פערשידענארטיגער מיט רייכע נומערן.

א פערזענליכער פערזיה'.

אין שייכות מיט ה' פייגענבוים'ס פאלעמיק אין אונזער יענערוואכעדיגער צייטונג ערקלערען מיר, אז די צודראסטישע און אנגרייפענדיגע שטעלען אויפ'ן אדרעס פון בעקאנטען ראטמאן ה' מארעק פינקעלשטיין זענען דורכגעלאזען געווארען צוליב א פערדריסליכען פערזעהן, מחמת דעם, וואס אין דערמאנטען פאלעמיזירענדיגען ארטיקעל זענען מעגליך פערהאנען ספירען פון בעוואוסטליכער בעליידיגונג דריקען מיר דא אויס אונזער טיפסטען בעדויערונג.

רעדאקציע.

2 אלע יודישע ארבייטס-געבער 2

שטימען פאר דער ליסטע

נומ. 2 №

אויף וועלכע ס'פיגורירען יודישע קאנדידאטען

בעקאנטמאכונג.

די דירעקציע פון גימנאזיום „פשיאשול וויעדזי“ אין ראדאם (מיט רעגירונגס רעכט) מאכט עפענטליך בעקאנט, אז די איינשרייבונגען פון די נייע ערגיינצונגס-שטודענטע שילער נעמט אן די קאנצעלאריע אין די אמט שעהן.

צו די ביטעס בעדארף מען בייליגען א געבורט'ס-שיין, אימפונגס-שיין און עווענטועל א שול-צייגניש.

די עגזאמינעס וועלען פארקומען דעם 7-טן הטיצען.

די דירעקציע.

גרייט אייך צום גרויסען

מאסקען-באל

יודישער טורן-און-ספארט געזעלשאפט „בר-כוכבא“ אין ראדאם

מאסקען-באל

ארדענט איין דעם 29 ה. ח. דעם ערשטען גרויסען פראדיציאנעלען

אין די זאהלען פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי“

איינצעלהייטען אין די ווייטערע אנאנסען.

Kino Teatr „ODEON“ w Radomiu.

Baczność! Uwaga!

Trzy największe asy ekranu

Emil Janings - Lya de Putti

WERNER KRAUSS

w pierwszorzędnym obrazie sezonu p. t.

„OTELLO“

Cały Radom winien obejrzeć to przepiękne koncertowe arcydzieło gry.

OGŁOSZENIE.

Podaje się do publicznej wiadomości, że z dniem 1 ym stycznia 1929 roku otwarte zostaje w RADOMIU przy ulicy Lubelskiej Nr. 27.

Biuro Próśb

p. f. EXPRESS

Biuro załatwiać będzie wszelkiego rodzaju podania i odwołania do wszystkich władz państwowych i komunalnych, korespondencję handlową krajową i zagraniczną, tłomaczenia z języków obcych, sporządzanie bilansów, budżetów, umowy i kontrakty a także przepisywanie na maszynie

Przy biurze, które prowadzone będzie pod kierownictwem sił rutynowanych i fachowych, otwarty będzie dział zleceń i informacji handl.

Ceny możliwie przystępne.

צום פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער
חיים מיט פרל' שרה'לע פרידלאנד
ווינשען מיר דאס אמת'ע גליק, זאל אייער לעבענס-
יוגנד זאל מיט בלומען בעצירט זיין
עלטערן, שוועסטער און ברידער
אייזענבוים.

שרה'לע פרידלאנד — חיים אייזענבוים

פערלאבט

ראדאם 8 גרודזיען 1928.

צו דער פערלאבונג פון אונזערע פריינד פרל'
שרה'לע פרידלאנד מיט ה' חיים אייזענבוים
ווינשען מיר די עלטערן מזל-טוב און דעם פער-
לאבטען פאר אייביגעס גליק און א הערליכע צוקונפט.
מאטיל שמארק
הירשעל האנזהער.

KUPIECKA SPÓŁDZIELNIA KREDYTOWA

z odp. ogr. — w RADOMIU, RWAŃSKA 21.

ערלעדיגט אלערארט באנק-אפעראציעס און אינקאסעס אויף אלע שטעדט אין פוילען, פינקטליך און רעיעל פאר א מינימאלע פראוויזיע.

עס ווערען ארויסגעגעבען הלוואות אויף בעהן-און-פאסט-נאכנאהמעס ווי אויך אויף סחורה.

פאר דער בעקוועמליכקייט פון די אינקאסע-קאמיטענטען וועט די קאסע פון דער קאאפעראטיוו זיין ספעציעל טהעטיג יעדען טאג פון 6 ביז 7 אווענד.

אינקאסעס ווערען ארויסגעצאהלט פינקטליך אין זעלבען טאג פון איינפלוכען.

עס ווערען אויך אנגענומען אינקאסעס אויף לאדז פאר 80 גר. א שטיק.

סוחרישער קרעדיט-קאאפעראטיוו

אין ראדאם, רוויינסקא 21.

צו די פערלאבונג פון אונזער פריינד
הירשל שניידערמאן מיט פרל.
הדס קערשענצווייג ווינשען
מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
יוסל שווארצבערג מיט פאמיליע

וויכטיג פאר ראדאם און אומגעגענד
אין קורצען ווערט געעפענט
א מעכאנישע שלאסעריי!!
א. נ. „כוואלע" דלוגא 5
וועלכע וועט אננעמען בוי-ארבייט
וואסער-ליי[illegible]ונג און אלע סארטען
וואגען צום כטעמפלען.
ערשטקלאסיגע ארבייט.

Kino „CORSO" Teatr

Od środy 12 grudnia

Najnowsza rewelacja filmowa

O czem się nie mówi

RODZICOM...

Wielki współczesny dramat w 10 wielkich aktach.

W rolach głównych:

Nina Vanna i Marry Johnson

Anons! Piraci Pustyni Anons!

Kino „Nowe Czary" Teatr

DZIŚ i DNI NASTĘPNYCH!

Chluba całej ludzkości. Największy tragik ekranu **EMIL JANINGS** jako Sergjusz Aleksandrowicz w najpotężniejszym dramacie duszy ludzkiej

— p. t. —

OSTATNI ROZKAZ

grany obecnie w kinie „Casino" w Warszawie

Bilety ulgowe nie ważne.

Kino „ODEON" Teatr

Od 12 b. m.

3 **ASY EKRANU:** 3

Emil Janings

Lya de Putti

Werner Krauss

w pierwszorzędnym obrazie sezonu p. t.

„OTELLO"

וויכטיג נייעס

פאר צוקער-ליידענדע (דיאבעטיקער)

עס ווערט עמפפעהלט דיאבעטיק-ברויט, (קלעבער-ברויט), דיאבעטיק-געבעקס, „Diapain" סוכארקעס, הערבאטניקעס, בישקאפטען, וואפלעס, מאנדעל-קיכלעך, שאקאלאד, קאקאו, ערפרישונג'ס-צוקערלעך, מיענטאזע און צוקערלעך פאר הוסט-פערלייכטערונג, מארמעלאדע, קאנפיטור, דיאבעטיק-מעהל, לאקשען, קאשקע א. ד. ג.

בעמערקונג — **בעמערקונג**

פאר מאגען-ליידענדע איז צו בעקומען קארלסבאדער סוכארקעס (**Sprudel**) געבאקען אויף קארלסבאדער שפרודעל-וואסער. לויט דעם יעצטיגען מעדיצינישען בעשלוס איז דאס בעסטע קורציע-געבעקס (אנשטאט ברויט). פאר מאגען-ליידענדע און דיאבעטיקער, גאל-שטיינער-ליידענדע, פעטלייביגע. די סוכארקעס ווערען רעקאמענדירט פון די וועלט-דאקטוירים. די סוכארקעס קאנען ווערען בענוצט נישט נאר צו קאווע, טהיי א. ד. גל. נאר א דאנק דעם נאטירליכען געשמאק צו אלע פאטראווע[ס].

מיין געוועלב איז אויך פערזעהן א גאנץ יאהר מיט א גרויסען אויסוואהל פון געוועהנליכע מצות, מצה-מעהל, אייער-מצות. שטענדיג פריש און גוט פון די בעוואוסטע אויטאמאטישע ווארשאווער בעקעריי **מ. בליימאן עט זאהן**

דאס אלעס עמפפעהלט

א. האר, ראדאם

לובלינער 3 פראנט.

Powszechny Bank Spółdzielczy

w RADOMIU, ul. Lubelska 27.

מאכט עפענטליך בעקאנט אז זי נעמט אן אויף אינקאסע ווע[ק]סלען אויף קיעלץ, שידלאוויעץ, קאזעניץ, וואלין, דרילטש און פשיטיק צו 1 זל. פאר א שטיק.

8 זונטיק דעם 16-טען דעצעמבער 8

שטימט אלע יורישע ארבעטער און אנגעשטעלטע

ביי די קראנקן - קאסע - וואלן פאר דער איינציגע יידישע ארבעטער ליסטע

פון „פועלי-ציון"

ליסטע נומ. 8

קיין איין שטים פאר'ן בונד, וועלכער פאררעט אויף טריט און שריט די יידישע ארבעטער אינטערעסען; קיין איין שטים פאר צעברעכער און צושטערער פון דער פראפעסיאנעלע באוועגונג.

אלע ווי איינער שטימען פאר דער איינציקע אויסגעפרוווטע ארבעטער ליסטע פון „פועלי ציון" ליסטע נ. 8

Doktór B. IWANOW

CHOROBY WENERYCZNE

SYFILIS (914) NIEMOC PŁCIOWA.

Przyjmuje od 9—1 i 3—8 wiecz.—Adres: Lubelska 34 (w podwórzu II p.)

אנאנסען - אבטיילונג
פון „ראדאמער-קעלצער לעבען"
אין קאאפעראטיוו „סורוויס"
לובלינער 23 ווא ס'ווערט
אנגענומען אלערלי אנאנסען

MAGISTRAT m. RADOMIA,

Wydział Skarbowy, podaje do publicznej wiadomości, że dn. 17 i 19 grudnia 1928 r. między godz. 9-tą a 3-cią po południu odbędą się na Placu Jagiellońskim przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób, na pokrycie zaległych podatków i innych należności.

17 grudnia 1928 r.:

1) Pomorskiego Marjana przy ul. Żeromskiego 58/60 na:— kredens dębowy ciemny, zegar stojący szafkowy, otomanę, szafę z lustrem, stół dębowy stołowy, 8 krzeseł dębow. obijan. skórą maszyna nożna do szycia.
2) Gierycz Zofji, zam. przy ul. Ceglanej 5 na:— biurko dębowe, 6 krzeseł dęb. krytych skórą, otomanę, zegar ścienny, aparat radjowy w skrzyn. dęb. szafę oszkloną [bibljotękę] i lustro-tremo.

19 grudnia 1928 r.

3) Glancszpigla Izraela, zam. przy ul. Szpitalnej № 7 na: 15 zegarów ściennych, 20 szafek do zegarów, 7 zegarów-budzików i szafę z lustrem
4) Frydmanów: Szmula, Lejzora, Ałte - Abrama i Frukenberga, Spadk. Mordki Frydmana, zam. przy ul. Słowackiego № 26 na· etażerkę, maszynę nożną do szycia „Singer", 4 stoły dęb. duże, 1 stół mały, 12 krzeseł wiedeńskich, 6 krzeseł roboty stolarskiej, 2 otomany pluszowe, 3 szafy do ubrania, zegar ścienny, 2 zegary budziki, 3 szafki nocne dębowe, 4 podstawki do kwiatów, lustro ścienne, kredens dębowy, 3 pary firanek, drzewo opałowe (szczapowe) 500 klg. węgla kamiennego.-

MAGISTRAT m. RADOMIA
Wydział Skarbowy

Teatr „ROZMAITOŚCI" w Radomiu

W Sobotę 15 grudnia r. b.

OLIMPIADA HUMORU

Udział przyjmują najwybytniejszy artyści teatrów Warszawskich

P. Relewicz - Ziembińska
Romuald Gierasieński - Adam Rapacki
Włodzisław Ziembiński - Karol Hanusz

Kapelmistrz **A. RAPACKI**

Szczegóły w afisrach **Początek o godz. 8 wiecz.**

Bilety wcześniej do nabycia u p. J. Miecznikowskiego Lubelska 13.

שניעגאוצעס קאלאשן אלע סארטען
אויך גומי-פלאטען צום פעריכטען
פערקויפט אמביליגסטען
צ. לאראסלאוון
קיעלץ, לעאנארדע 6
בעמערקונג: עס ווערען אנגענומען צום פעריכטען קאלאשען, שניעגאוצעס און אלע ארט אויסארבייטונגען.

1

שנייד אויס דעם נומער 1
און גיב אב
פאר דעם אונפארטייאישען בלאק
מיט דער צוזאמענארבייט
מיט דער קראנקען-קאסע
פאר דער ליסטע נומער 1

צו די
יודישע ארבייטס-געבער.

אין בעראמארגען זונטאג דעם 16-טען גרודזיען קומען פאר די וואהלען צו דער קראנקען-קאסע אין ראדאם. אין אזעלכע פאלען פיהרט זיך מעהרסטענטייל דער קאמפף צווישען די פערזיכערטע, וועלכע איינטערטיידען זיך לויט זייערע פראגראמען און פארטיי-איבערצייגונגען. גאנץ אנדערש זעהט אויס אזא וואהל-פעריאד ביי די ארבייט'ס-געבער, וועלכע בילדען ווי געוועהנליך א פערהעלטניסמעסיג-קלענערע צאהל און דערפאר שטעלען די לעצטע אפטמאהל בעת אזעלכע וואהלען ארויס איין פעראייניגטע ליסטע. אין אזא מאמענט פאלען אלע 15 מאנדאטען צו אויטאמאטיש פאר דער ליסטע פון די ארבייט'ס-געבער. דאס זעלבע האט אויך געקאנט געשעהן ביי די יעצטיגע וואהלען צו דער קראנקען-קאסע, ווען נישט די בעהערשונג'ס-טענדענצען מצד די אנפיהרער פון דער ליסטע נומער 2, דאס הייסט די ליסטע פון די פעראייניגטע פאבריקאנטען.

די דערמאנטע ליסטע האבען מיר ניט געקאנט אנערקענען אלס אן אבשפיגלונג פון די אנשויאונגען פון __אלע ארבייטס'ס-געבער__ און אט צוליב וואס: די ליסטע נומער 2 פרעזענטירט אויסשליסליך דער גרויס-אינדוסטריע, וועלכער איז נאך נישט דער גאנצער און דער איינציגער פעראינטערעסירטער צד אויפ'ן באדען צו פערוואלטען מיט'ן געזעלשאפטליכען קאפיטאל, וועלכער איז לאקירט אין דער קראנקען-קאסע נישט בלויז דער גרויס-אינדוסטריעלער צאהלט די „סקלאדקעס", וואו זענען די דראבנע און קלענערע ווארשטאטען, וואו איז די אינטעליגענץ, וועלכע דארפט אויך פעררעכענט ווערען צו די „ארבייט'ס-געבער" אין צוזאמענהאנג פון דער אונבעדינגטער פערזיכערונג פון זייער הויז-דינערשאפט?

אנדערש איז די לאגע פון די קלענערע ארבייט'ס-געבער און אנדערש איז די לאגע פון די גרויס-אינדוסטריעלער און אייגענטימער פון די גרויסע פאבריקאנטען. אונז ליגט נישט דערין, צו שאדענען די אזוי וויכטיגע אינסטיטוציע פון געזעלשאפטליכע פערזיכערונג. מיר ווילען געהן מיט'ן שטראם פון דער צייט און מיר שטרעבען צו א צוזאמענארבייט מיט די גרויסע מאסען פערזיכערטע, אבער נישט ווי יענע, וואס בעקעמפפען כסדר אזא וויכטיגע אינסטיטוציע ווי די קראנקען-קאסע, וואס איהר אויפגאבע איז געגענצווירקען קראנקהייטען און אויפצוהויבען דעם געזונדהייט'ס-צושטאנד פון די ברייטע מאסען פון דער בעפעלקערונג.

אונזער פראגראם איז קלאר און דייטליך: מיר געהען צו די קראנקען-קאסע נישט אויף צו בעקעמפפען, נאר שעפפעריש מיטצוארבייטען. די פערזיכערטע צוגלייך ווי די ארבייט'ס-געבער טראגען ביידע די לאסטען, צאהלענדיג די „סקלאדקעס". א בשותפות'דיגער איז דעריבער זייער אינטערעס פאר א זארגפעלטיגער פיהרונג אין דער אדמיניסטראציע פון קראנקען-קאסע און טאקע דאס ווילען מיר זיך בעמיהען, אז דער געמיינזאמער אינטערעס זאל בעפרידיגט ווערען.

מיר וועלען שטרעבען אויסצובעסערען די ארגאניזירונג פון דער מעדיצינישער הילף.

מיר וועלען שטרעבען, אז __ס'זאלען געמילדערט ווערען די עקזעקוציע-אופגים אין בעצוג צו די קלענערע ארבייט'ס-געבער.__

בעקענענדיג זיך אין דער גערעכטיגקייט פון אונזער פראגראם וועלען די ארבייט'ס-געבער פערשטעהן ווי געהעריג צו טראקטירען אונזערע בעגרינדעטע ארויסגערוקטע פאסטולאטען און אבגעבען די שטימען פאר דער ליסטע נומער **1.**

וואהל-קאמיטעט
פון **אונפארטייאישען בלאק**
מיט דער צוזאמענארבייט מיט דער קראנקען-קאסע

(ליסטע נום. 1)
— אין ראדאם. —

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20